

<https://doi.org/10.31874/2520-6702-2018-6-2-3-20>

УДК 378(1-87)

Луговий Володимир, Слюсаренко Олена, Таланова Жаннета

**Від акредитації до рейтингу
(функціонування vs розвиток)**

Анотація

У статті проаналізовано і системно порівняно сутність, сильні та слабкі сторони акредитаційного і рейтингового механізмів оцінювання інституційного потенціалу та результатів діяльності закладів вищої освіти. Доведено істотні переваги рейтингу над акредитацією, підпорядкованість другої першому з огляду на провідну роль вищої освіти у забезпеченні і прискоренні людського прогресу, що має дослідницько-інноваційний та конкурентний характер. Обґрунтовано як необхідність невідкладного запровадження, так і основні етапи практичної реалізації національного рейтингу загальної та галузевої версій на методологічних принципах Шанхайського рейтингу (ARWU). Запропоновано національний рейтинг використати для модернізації вітчизняної мережі закладів вищої освіти.

Аргументовано, що акредитація і рейтинг – принципово відмінні механізми оцінювання освітньої якості із суттєво більшими можливостями останнього. Акредитація орієнтується на порогові (мінімальні) стандарти та вимоги (умови) і не придатна для об'єктивного порівняльного оцінювання закладів (освітніх програм) з урахуванням рівня їх досконалості. Натомість рейтинг передбачає ранжирування закладів у порядку їх досягнень, відтак за ступенем важливості та значущості, і може використовуватися для рельєфного моделювання ландшафту мережі закладів вищої освіти (не лише за мірою їх територіального чи галузевого скупчення, а й за конкурентоспроможністю). З огляду на це Україна, маючи 289 успішно акредитованих закладів, залишається білою плямою в Європі та світі в інтерпретації Шанхайського рейтингу 2018 р. На відміну від акредитації, що через обмежені можливості не здатна відділити масову низькоукладну вищу освіту від інноваційної високоукладної, рейтинговий механізм виявляє як першу, так і другу.

З'ясовано, що на противагу забезпечення акредитацією мотивації зобов'язання (виконання) з формування культури мінімально достатньої якості, рейтинг формує мотивацію заохочення (креативності) із розвитку культури максимально досконалої якості. Остання в сучасних умовах дослідницько-інноваційного типу прогресу і конкуренції є пріоритетною як така, що посилює конкурентоздатність. Крім того, рейтингування передбачає наявність розвинутої автономії, спроможної оперативної й ефективно реагувати на результати рейтингового оцінювання. Автономія, за великим рахунком, некритична для акредитації. Результати рейтингу можуть успішно використовуватися для акредитації в умовах реальної автономії, натомість висновки акредитації для ранжирування закладів – ні. Акредитація іманентно уражена суб'єктивним фактором, водночас рейтинг (наприклад, Шанхайський) може будуватися з виключенням суб'єктивної складової, з передачею у перспективі функцій ранжирування незалежному штучному інтелекту.

Показано, що дослідницько-інноваційна сутність вищої освіти потребує відповідного валідного механізму оцінювання досконалості закладів вищої освіти, здатного перманентно (наприклад, щорічно) фіксувати рівень їх розвитку з огляду на спроможність прогнозувати та проектувати майбутнє суспільства. Відтак актуальною є тенденція стрімкого розвитку і поширення міжнародних і національних рейтингів.

Стверджується, що створення національного рейтингу закладів вищої освіти є невідкладним завданням і повинно здійснюватися в кілька етапів: його законодавче унормування, визначення системи об'єктивних індикаторів, погоджених провідними вітчизняними університетами (які доцільно об'єднати в лідерську Асоціацію українських університетів), організаційно-правове і фінансове забезпечення адміністрування рейтингу (наприклад, Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти), здійснення щорічного рейтингування закладів та за його результатами розроблення і реалізація заходів з удосконалення мережі закладів вищої освіти України, насамперед з їх консолідації й укрупнення.

Ключові слова: вища освіта, акредитація, рейтинг, конкурентоспроможність, функціонування, розвиток, лідерство, Шанхайський рейтинг (ARWU), національний рейтинг, Україна.

Вступ

Прискорення розвитку людства, посилення глобальної конкуренції (Луговий та ін., 2016; Higher Education to 2030, 2009), що цілком очевидні, актуалізують проблему ідентифікації й оцінювання чинників (лідерів і механізмів) людського прогресу. Зокрема авторськими дослідженнями, виконаними останніми роками (Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2017а; Слюсаренко, 2015; Таланова, 2010), аргументовано, що сутнісними (місійними) провайдерами руху вперед, у ймовірне майбутнє, слугують заклади вищої освіти, університети. Наприклад, візитівкою Швейцарського федерального інституту технології в Цюріху, який 19-й у світі за Шанхайським рейтингом (ShanghaiRanking's Academic Ranking of World Universities 2018 Press Release, 2018) і з роками прогресує у цьому рейтингу, визначено девіз «Де починається майбутнє» (*англ.* «Where the future begins») (ETH Zurich, 2018). Реалізується це шляхом здійснення вищої освіти на основі досліджень, створення відповідного університетського середовища з конкурентоспроможним потенціалом (Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2017а; Салми, 2009; Слюсаренко, 2015; Таланова, 2010). Адже лише вірогідні наукові знання можуть описати, пояснити й, головне, передбачити явища і події, стати основою для значущих інновацій. Саме такими знаннями має володіти випускник університету. У зв'язку з цим у роботі (Lugovyi, Orzhel, Slyusarenko & Talanova, 2018) обґрунтовано, що визначальною характеристикою вищої освіти є освітньо-дослідницький дуалізм із субординаційною дихотомією (підпорядкованістю досліджень освіти).

Водночас у роботах авторів (Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2018а; Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2018b; Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2017b) також показано, що проявилася стійка й загрозлива для України тенденція зміщення вітчизняної вищої освіти на узбіччя світового поступу, який має ознаки дослідницько-інноваційного типу (Закон, 2015; Слюсаренко, 2015, Таланова, 2010). Сталося так через недостатнє національне усвідомлення родової ролі університетів і адекватних механізмів ідентифікації та оцінювання інституційного потенціалу і результатів діяльності закладів вищої освіти. Ця проблема була обговорена на методологічному семінарі НАПН України у березні 2018 р. (Луговий, Саух, Калашнікова, Слюсаренко & Таланова, 2018; Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2018b).

Здійснені дослідження (Луговий, Саух, Калашнікова, Слюсаренко & Таланова, 2018; Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2018а; Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2017а; Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2018b; Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2017b; Слюсаренко, 2015, Таланова, 2010) дають змогу з'ясувати, що законодавчо унормована в Україні (Закон України «Про вищу освіту», 2014; Закон України «Про освіту», 2017) ставка на стандарти й акредитацію у забезпеченні якості вищої освіти слабо сприяє підвищенню освітньої якості. Як наслідок,

мережа інституцій вищої освіти, що включає 289 закладів та приблизно таку саму кількість відокремлених структурних підрозділів (Вища освіта в Україні. 2017 рік: Статистичний збірник; Інформаційна система «Конкурс»), подрібнена і розпорошена, надмірно дубльована, профільно неадекватна, ресурсно деконцентрована та дефіцитна, глобально неконкурентоспроможна (Луговий, Саух, Калашнікова, Слюсаренко & Таланова, 2018; Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2018a; Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2017a; Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2018b; Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2017b). Українські заклади вищої освіти не входять ані в загальну (інституційну) версію (що ранжирує 1000 закладів), ані в 54 предметні області галузевої версії Шанхайського рейтингу 2018 р. (Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2018a). При цьому після невдалої спроби запровадити у 2011-2013 рр. національний університетський рейтинг донині відсутні системні заходи й політична воля з його створення (Луговий, Саух, Калашнікова, Слюсаренко & Таланова, 2018; Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2018b). Відтак держава, суспільство, громадяни країни дезорієнтовані, а нерідко й ошукані, неякісною вищою освітою: молодь масово полишає периферійні регіони, сподіваючись здобути конкурентоспроможну вищу освіту у Львові, Києві, Харкові або взагалі за кордоном (Вища освіта в Україні. 2017 рік: Статистичний збірник; Інформаційна система «Конкурс»; Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2018a).

Мета статті – порівняти акредитаційний і рейтинговий механізми оцінювання якості вищої освіти та обґрунтувати переваги і перспективність останнього, зокрема стосовно мотивації до досягнення конкурентоспроможної освітньої якості, що критично важливо для вітчизняної вищої освіти в сучасних умовах.

Методи дослідження

Для досягнення мети використано методи аналізу, синтезу, порівняння й узагальнення, що дали змогу виявити та обґрунтувати переваги і перспективність рейтингового механізму оцінювання якості вищої освіти порівняно з акредитаційним механізмом.

Результати дослідження

Як впливає із законів України «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про ліцензування видів господарської діяльності» (2015 р.) та «Про освіту» (2017 р.), акредитаційний механізм оцінювання освітньої якості базується на стандартах вищої освіти та ліцензійних умовах (Постанова Каб. Мін., 2015), а також на внутрішній системі забезпечення якості, яка знову-таки орієнтується на реалізацію стандартизованих норм. Головний недолік акредитації – визнання мінімально допустимої якості на основі стандартів освіти та ліцензійних вимог, що по суті є пороговими стандартами, котрі відділяють вищу освіту від невищої (Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2017a; International Standard Classification of Education. ISCED 2011). Адже світова конкуренція відбувається не на регламентаційно-мінімальних, а на рейтингово-максимальних рівнях досконалості.

Як результат, усі 289 закладів вищої освіти (з їхніми територіально відокремленими підрозділами) України мають відповідні акредитаційні сертифікати. Однак жоден із цих закладів, за висновками провідного міжнародного Шанхайського рейтингу 2018 р., не є конкурентоспроможним ні в цілому, ні в межах 54 академічних профілів. Хоча, наприклад, усі країни-сусіди, із заморськими включно, крім Молдови, мають свої заклади в цьому рейтингу (Болгарія, Польща, Росія, Румунія, Словаччина, Туреччина, Угорщина у загальній версії, а крім них, Білорусь і Грузія у галузевій версії) (Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2018a; ShanghaiRanking's Academic Ranking of World Universities 2018 Press Release; ShanghaiRanking's Global Ranking of Academic Subjects 2018 Press Release).

Незважаючи на аргументовані рекомендації НАПН України, включаючи авторів цієї статті (Луговий, Саух, Калашнікова, Слюсаренко & Таланова, 2018; Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2018а; Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2017а; Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2018b; Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2017b), невідкладно законодавчо запровадити національний рейтинг закладів вищої освіти, суспільного розуміння необхідності цього не досягнуто. Країна до цього часу достеменно не знає (лише приблизно, наприклад, за даними рейтингу «Таймс» (THE World University Rankings), що розглядає з-поміж 1258 закладів, але не рейтингує у межах 1000 місць, чотири вітчизняні заклади – Львівський національний університет імені Івана Франка, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Національний університет «Львівська політехніка» та Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна), який із закладів є першим, який другим і т. д. за рівнем університетських досягнень. Тим більше невідомо, які заклади в Україні є аутсайдерами і гальмують розвиток українського суспільства, своєю відсталістю шкодять йому, відтягуючи і споживаючи чималі ресурси (Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2018а).

Рисунок 1 ілюструє для випадку України сутнісну відмінність механізмів акредитації і рейтингування.

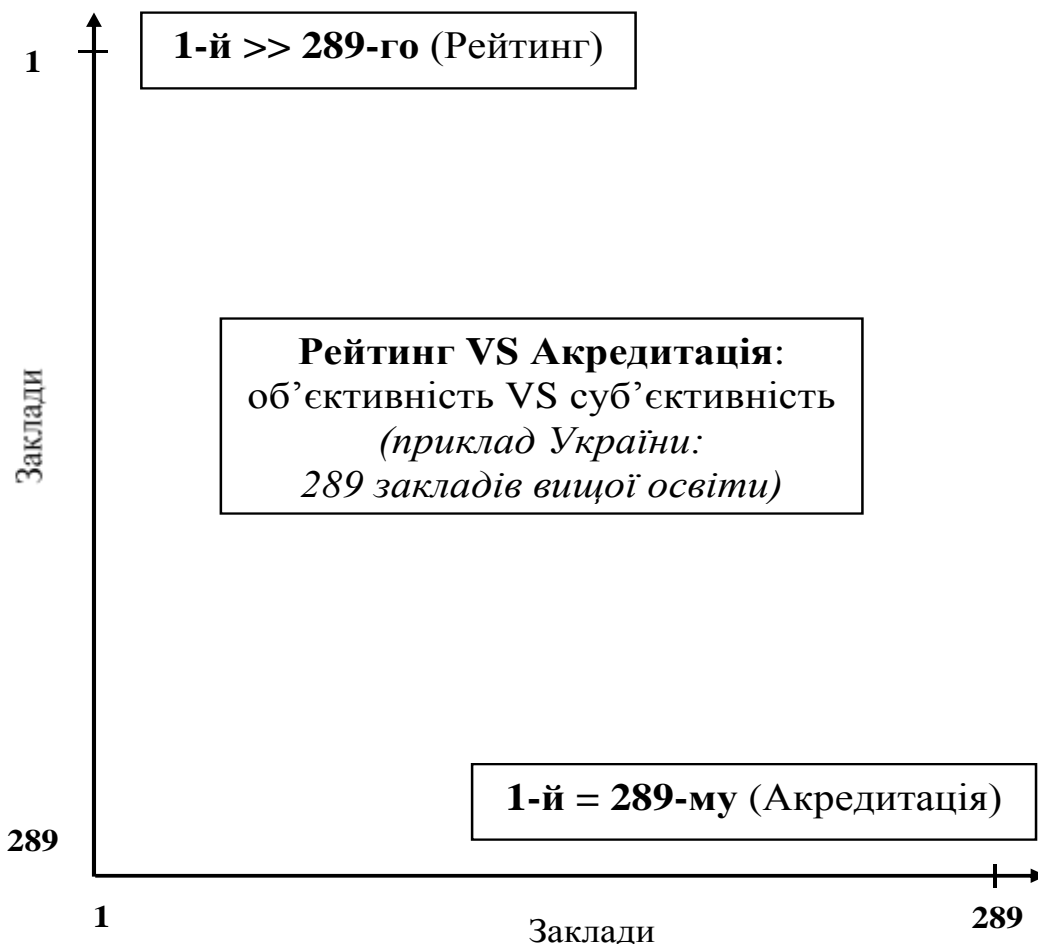

Рис. 1. Ілюстрація відмінності механізмів оцінювання якості вищої освіти на прикладі України (Вища освіта в Україні. 2017 рік: Статистичний збірник; Інформаційна система «Конкурс»): акредитація не розрізняє заклади за критерієм «кращий – гірший», рейтинг диференціює заклади за цим критерієм.

З рис. 1 можна бачити, що за механізмом акредитації усі 289 закладів вищої освіти як такі, що отримали акредитацію, з огляду на освітню якість принципово нерозрізненні, усі рівні – акредитовані. Натомість рейтинговий механізм у разі його застосування порівнює і послідовно розміщує заклади у порядку від 1-го (найдосконалішого) до 289-го (недосконалого). Рейтинг, на відміну від акредитації, не допускає знаходження на одному статусному рівні (наприклад, на 1-му місці) усіх 289 закладів. Крім того, процес акредитації послуговується суб'єктивною складовою (експертами та експертними комісіями, немінучими взаємними, у відповідь, перевірки, особливо в ситуації аналогічних академічних профілів). Рейтингування у принципі, як це передбачає методологія Шанхайського рейтингу (ShanghaiRanking's Academic Ranking of World Universities 2018 Press Release; ShanghaiRanking's Global Ranking of Academic Subjects 2018 Press Release), може мінімізувати і взагалі виключити суб'єктивний (репутаційний) фактор, прозора оперуючи об'єктивними даними третіх незалежних сторін.

На рис. 2 показано сутнісні місце і роль акредитації і рейтингу з огляду на оцінювання вищої освіти відносно минулого, сьогодення, майбутнього суспільства.

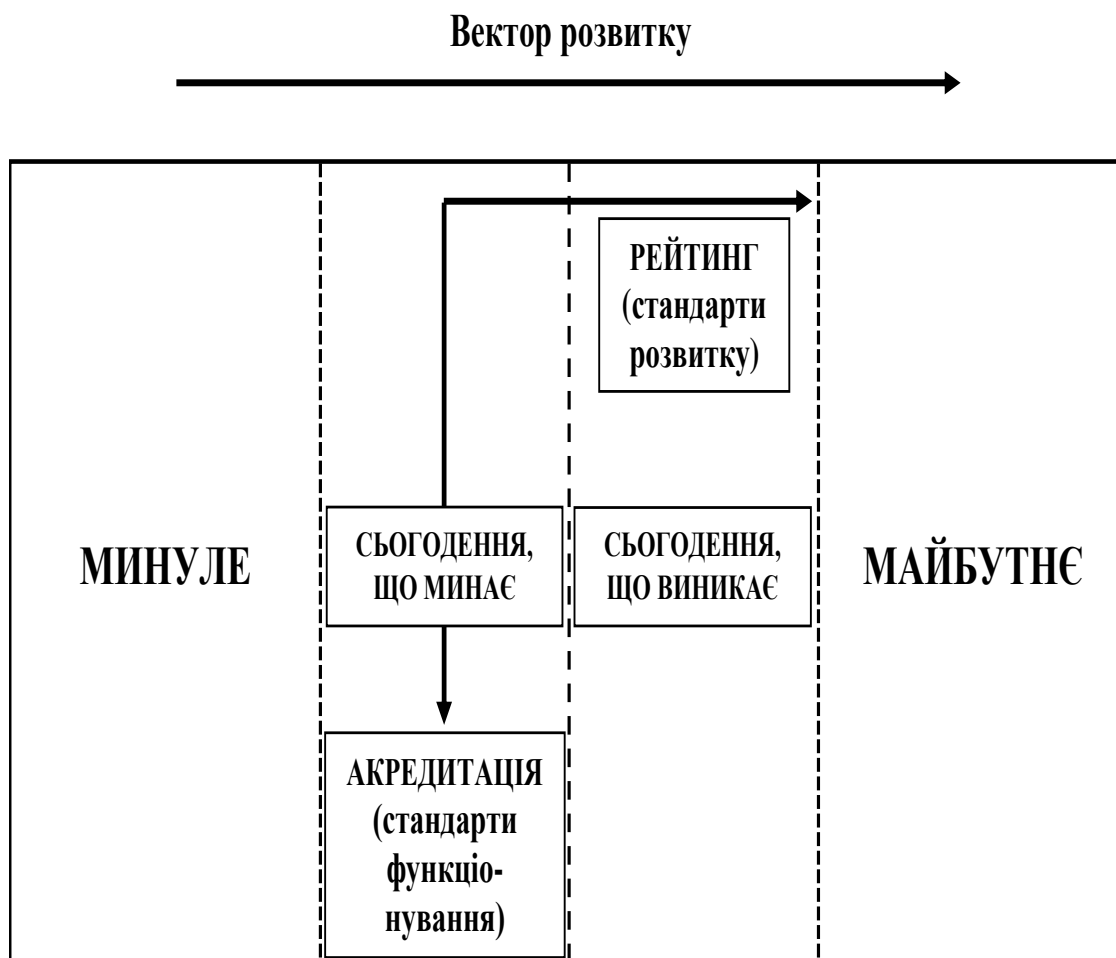

Рис. 2. Позичювання місця та ролі акредитації і рейтингу в контексті розвитку.

З рис. 2 видно, що рейтинг виявляє лідерів вищої освіти, котрі орієнтовані на майбутнє, формують його (спрямовані на розвиток), тобто ідентифікує взірцеві стандарти розвитку. Водночас акредитація орієнтована на існуюче сьогодні, що вже завтра відійде у минуле (спрямована на підтримання функціонування існуючого, зафіксованого у стандартах та вимогах), інакше, визначає і визнає стандарти функціонування (Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2017а), які в умовах прискорення суспільного прогресу швидко застарівають.

Неважко зробити висновок, що акредитація – механізм оцінювання масової, далекої від лідерської (елітної), вищої освіти (1-й заклад акредитаційно еквівалентний 289-му). Натомість рейтинг – механізм виявлення провідної вищої освіти, що актуалізує розвиток (1-й за рейтингом заклад набагато перевершує 289-й). Відповідно до Основного закону України (стаття 53) вимога забезпечення кожному вищої освіти у всеохоплюючому (не конкурсному) порядку є неконституційною. У такий спосіб Конституція України захищає право на розвиток через освіту. Тобто «на конкурсній основі» у заклади вищої освіти мають прийматися ті, хто здатні працювати на майбутнє, запліднювати ним сьогодні.

Застосування механізму рейтингування дає змогу з'ясувати (на що не спроможна акредитація) лідерські заклади як взірці, маяки для орієнтації на них інших інституцій. А головне, рейтинг і акредитація мають відмінний мотиваційний імпакт (вплив). Акредитація залишає нейтральним ставлення акредитованого закладу (адже його акредитаційна мета досягнута) до того, як пройшли акредитацію інші заклади. Рейтинг, навпаки, зумовлює небайдужість певної інституції до власних рейтингових досягнень у порівнянні з іншими закладами. Наприклад, навряд чи вихід Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» з когорти українських закладів, які розглядаються загальною версією рейтингу «Таймс» (THE World University Rankings), залишиться без уваги цього університету, як і фахової громадськості України. Так само, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» і Сумський державний університет напевне замисляться, чому вони не розглядаються рейтингом «Таймс», хоча разом з усіма вище згаданими університетами присутні у міжнародному рейтингу «Кью Ес» (Розп. Каб. Мін., 2018; QS World University Rankings), що містить половину суб'єктивних індикаторів (Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2011; Слюсаренко, 2015).

Стосовно найбільш авторитетного міжнародного університетського рейтингу «Шанхайський» через його об'єктивність і адекватність дослідницько-інноваційному типу суспільного прогресу, то передові країни дбають про якомога краще представництво національних університетів у цьому рейтингу (Слюсаренко О., 2015) (ShanghaiRanking's Academic Ranking of World Universities 2018 Press Release) (див. рис. 3).

З рис. 3 видно, що 18 країн представлені закладами в групі топ-100 Шанхайського рейтингу 2018 р. Також можна бачити, що в країнах, як правило, існує заклад, що є національним лідером і зразком для інших. У США – це Гарвардський університет, у Сполученому Королівстві – Університет Кембриджа, у Швейцарії – згаданий Швейцарський федеральний інститут технології в Цюриху, у Японії – Університет Токіо, у Канаді – Університет Торонто, у Данії – Університет Копенгагена. Зазначені університети на 1–30 місцях рейтингу (ShanghaiRanking's Academic Ranking of World Universities 2018 Press Release).

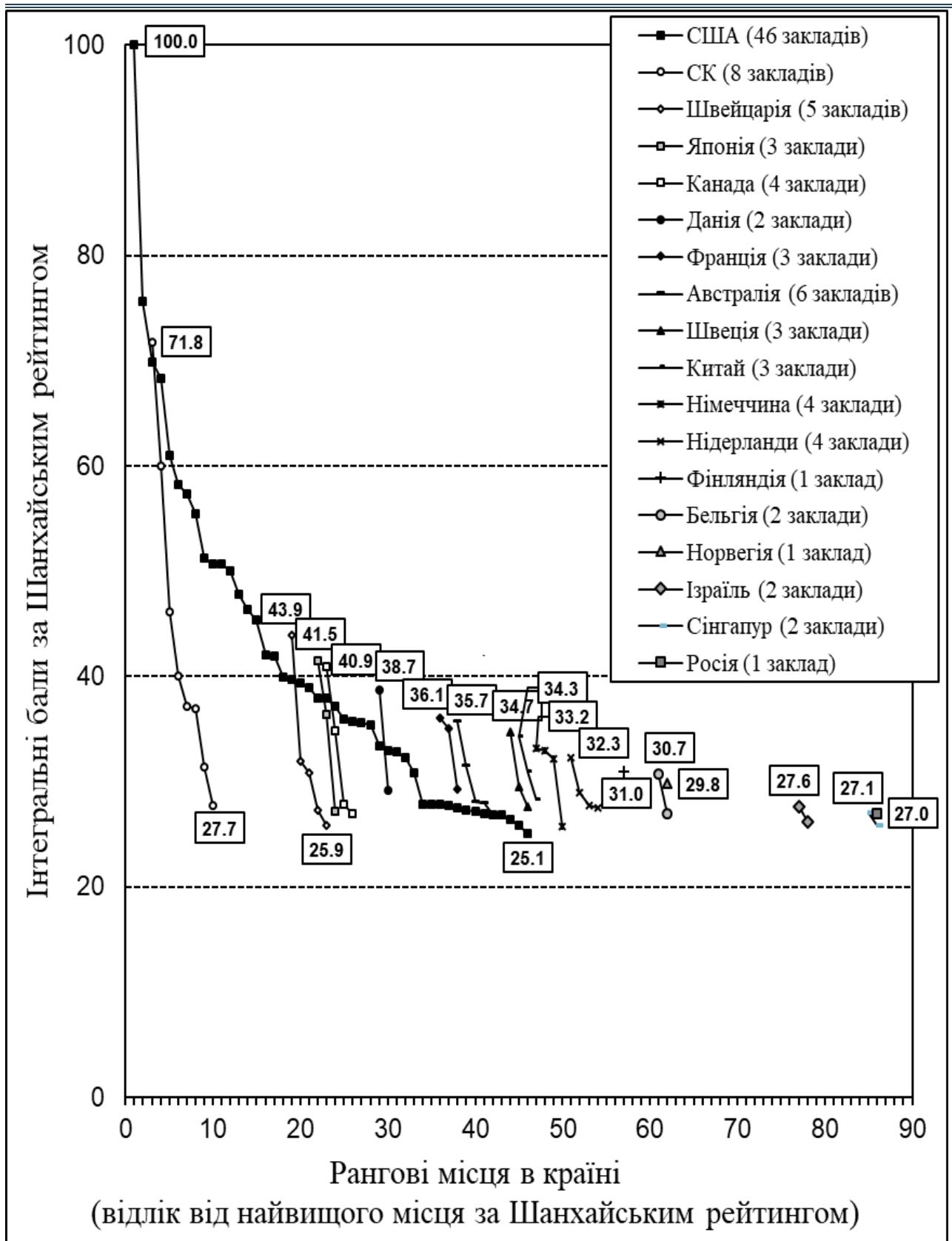

Рис. 3. Заклади вищої освіти країн, що представлені на перших 100 місцях Шанхайського рейтингу 2018 р., і ранжирування закладів за інтегральними балами у межах країн і 100 місць рейтингу.

У табл. 1 порівняно людський та економічний ресурс країн (Human Development Indices and Indicators: 2018 Statistical Update), що мають заклади у групі топ-30 Шанхайського рейтингу, і України, яка взагалі не представлена в цьому рейтингу.

Таблиця 1

Населення і валовий внутрішній продукт (ВВП) країн (Human Development Indices and Indicators: 2018 Statistical Update), що мають університети на 1–30 місцях Шанхайського рейтингу 2018 р. (ShanghaiRanking's Academic Ranking of World Universities 2018 Press Release), і України

№	Країна	Населення, млн	ВВП, млрд дол. \$ ПКС*	Найвище місце в групі топ-30, назва університету
1	2	3	4	5
1	США	324,5	17662,3	1 – Гарвардський університет
2	Сполучене Королівство	66,2	2624,6	3 – Університет Кембриджа
3	Швейцарія	8,5	486,0	19 – Швейцарський федеральний інститут технології в Цюріху
4	Японія	127,5	4944,9	22 – Університет Токіо
5	Канада	36,6	1615,8	23 – Університет Торонто
6	Данія	5,7	269,3	29 – Університет Копенгагена
7	Україна	44,2	335,4	–

Примітка: * ПКС – паритет купівельної спроможності.

Таблиця 1 свідчить, що Україна випереджає три країни (Канаду, Швейцарію і Данію) за людськими та Данію за економічними ресурсами. Отже, створення університетів світового (у групі топ-500 (Салми, 2009)) та екстра (у групі топ-30 (Слюсаренко, 2015)) класу справа доцільної концентрації національних ресурсів у провідних вітчизняних університетах.

Саме так учиняють ефективні держави й їхні заклади вищої освіти: заради покращення досягнень провідні університети Сполученого Королівства, Фінляндії, Франції й інших країн об'єднуються. Наприклад, анонсовано злиття на початку 2019 р. двох відомих у світі фінських університетів – Університету Тампере та Тамперського університету технології в один Тамперський університет (Tampere University) з метою посилення потенціалу об'єданого закладу. Консолідований у 2017 р. лідер французької вищої освіти Сорбонський університет у 2018 р. піднявся на 36-ту сходинку, а укрупнений у 2004 р. британський Університет Манчестера – з 78 на 34 місце за Шанхайським рейтингом (Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2018a; ShanghaiRanking's Academic Ranking of World Universities 2018 Press Release).

Водночас консолідації не вистачає багатьом вітчизняним закладам вищої освіти. Разом з тим очевидно, що дрібні заклади не можуть досягти критичної величини необхідних кадрових, фінансових, інформаційних, матеріально-технічних й інших ресурсів для забезпечення конкурентоспроможної освітньої якості (Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2018a). Зокрема, для таких закладів характерні слабкі конгломератні кафедри, що охоплюють кілька галузей знань, а їх викладачі часто змушені викладати різні нефахові для них дисципліни і не здатні розвивати кафедральні наукові школи, як це можуть робити потужні спеціалізовані кафедри, наприклад, Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Губерський, 2018). Крім того, бракує необхідної навчальної та дослідницької інфраструктури для самореалізації студентів і самовдосконалення викладацького персоналу.

Якраз запровадження національного рейтингу може зрушити справу укрупнення вітчизняних закладів. Адже розв'язання проблеми політико-адміністративним шляхом стикалося і стикається із супротивом колективів, що мають акредитацію, суспільними протестами з їх захисту. Об'єктивний рейтинг не має політичного забарвлення і слугує виключно національним інтересам. Наслідки для закладів за його результатами мають бути визначені законом. Крім того, результати рейтингування можна використати для надання акредитації (тоді як із зрозумілих причин акредитацію, зворотно, не можна застосувати для рейтингування).

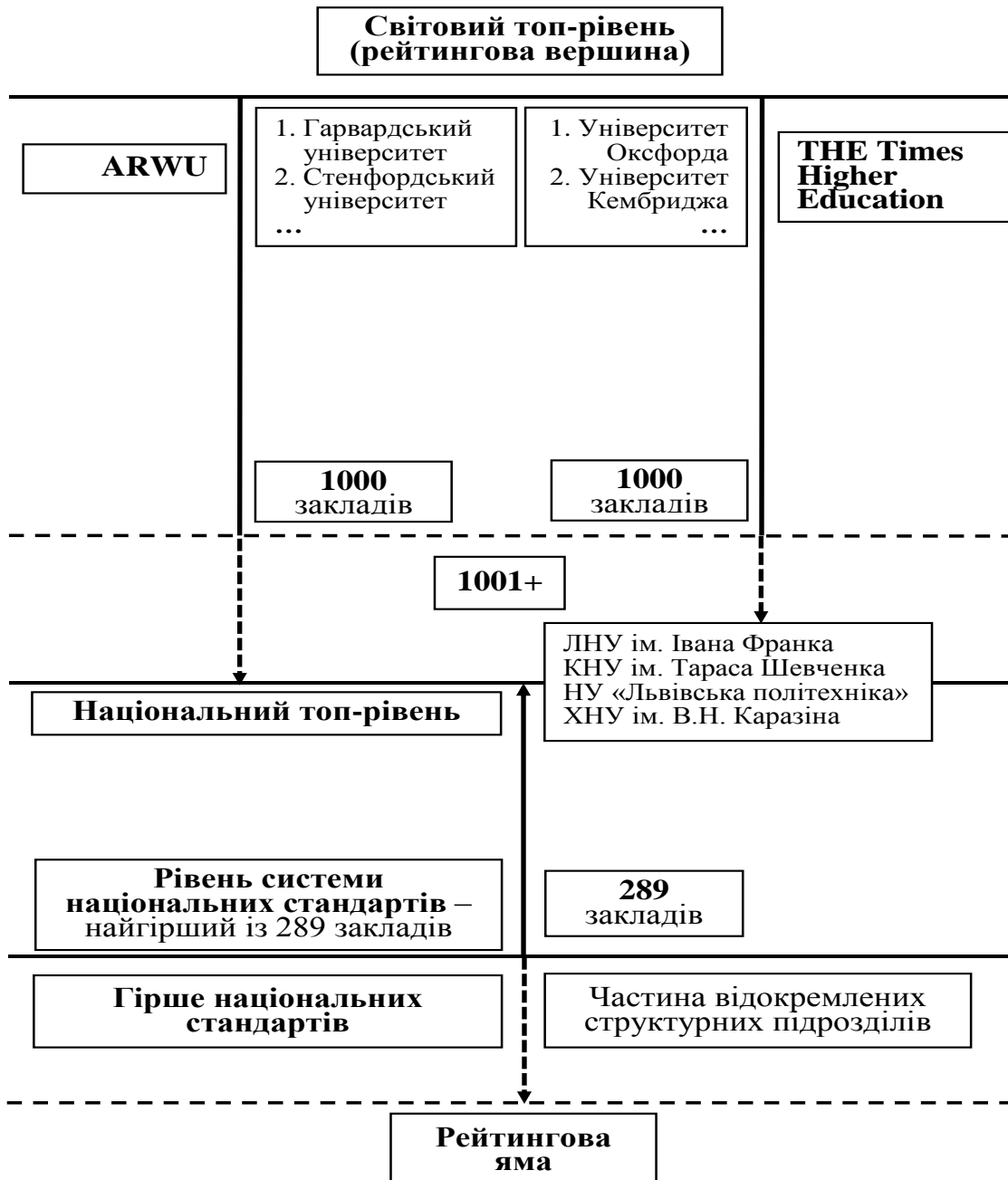

Рис. 4. Рейтингова диспозиція провідних закладів вищої освіти світу і України за міжнародними рейтингами «Шанхайський» (ARWU) і «Таймс» (THE Times Higher Education) та інших закладів відносно рівня національних стандартів.

На рис. 4 змодельовано рейтингову картину, що включає університети екстра і світового класу та вітчизняні заклади вищої освіти, їх відокремлені підрозділи з урахуванням

останніх даних двох світових університетських рейтингів «Шанхайський» (об'єктивний) і «Таймс» (частково суб'єктивний) (Вища освіта в Україні. 2017 рік: Статистичний збірник; Інформаційна система «Конкурс»; ShanghaiRanking's Academic Ranking of World Universities 2018 Press Release; THE World University Rankings).

З рис. 4 можна зрозуміти, що рейтинг розмежовує заклади вищої освіти за рівнем їх досконалості. При цьому рейтинги «Шанхайський» і «Таймс» по-різному ранжирують заклади, оскільки відрізняються, як зазначалося, мірою об'єктивності («Таймс» має третину індикаторів суб'єктивного, репутаційного характеру, у Шанхайському рейтингу такі показники відсутні). Наприклад, у цих двох рейтингах (ShanghaiRanking's Academic Ranking of World Universities 2018 Press Release; THE World University Rankings) відмінні перші два заклади, які до того ж належать різним країнам. За Шанхайським рейтингом це Сполучені Штати, що на першому місці у світі за університетським потенціалом. За рейтингом «Таймс» – Сполучене Королівство, яке друге у світі та перше в Європі за рівнем закладів вищої освіти (Слюсаренко, 2015).

Також рис. 4 демонструє, що частина вітчизняної інституційної мережі вищої освіти перебуває у зоні рейтингової ями і потребує негайного реагування щодо виправлення такого незадовільного стану.

У табл. 2 порівнюються переваги і недоліки акредитаційного та рейтингового механізмів оцінювання закладів вищої освіти.

Таблиця 2

Порівняння акредитації та рейтингу як механізмів оцінювання якості вищої освіти

№	Характеристика механізму	Акредитація	Рейтинг
1	2	3	4
1	Міжнародний (глобальний) вимір	-	+
2	Регіональний (європейський тощо) вимір	+	+
3	Національний вимір	+	+
4	Запобігання суб'єктивізму	-	+
5	Безперервність (перманентність) оцінювання	-	+
6	Мотивація конкуренції	-	+
7	Здатність виявляти конкурентоспроможну якість	-	+
8	Здатність виявляти заклади-лідери	-	+
9	Здатність виявляти аутсайдерів серед акредитованих закладів	-	+
10	Орієнтація на перспективу, розвиток	-	+
11	Формування креативної мотивації-заохочення	-	+
12	Формування культури максимально досконалої якості	-	+
13	Орієнтація на перевершення порогових стандартів (норм)	-	+
14	Важливість автономії для реагування на оцінювання	-	+
15	Здатність слугувати акредитації	+	+
16	Здатність слугувати рейтингуванню	-	+
17	Здатність підтверджувати статус: «вища» / «невища» освіта	+	+

З табл. 2 видно, що акредитаційний та рейтинговий механізми істотно різняться на користь більшої функціональної прогресивності рейтингу. Значні переваги рейтингу над акредитацією зумовлюють тенденцію його швидкого поширення та домінантного утвердження на практиці (QS World University Rankings; ShanghaiRanking's Academic Ranking of

World Universities 2018 Press Release; ShanghaiRanking's Global Ranking of Academic Subjects 2018 Press Release; THE World University Rankings). Методологічну підпорядкованість акредитації рейтинговому механізму можна порівняти з ситуацією у спортивних змаганнях: попередні кваліфікаційно-відбіркові («акредитаційні») змагання мають підпорядкований до основних фінальних («рейтингових») змагань статус.

Розвиток в Україні культури рейтингування як більш об'єктивного, ефективного і прогресивного механізму оцінювання якості закладів вищої освіти доцільно здійснювати у кілька етапів.

На першому етапі, у руслі світового досвіду рейтингування, необхідно національний рейтинг закладів вищої освіти законодавчо запровадити як невід'ємний механізм вдосконалення якості вищої освіти шляхом внесення змін до Закону України «Про вищу освіту». Відповідні пропозиції викладені у публікаціях (Луговий, Саух, Калашнікова, Слюсаренко & Таланова, 2018; Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2017а; Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2018b).

На другому етапі важливо опрацювати систему об'єктивних індикаторів рейтингу для його загальної та галузевої (згідно із групами споріднених, тобто широких, галузей знань (Постанова Каб. Міна., 2015)) версій та джерел і процедур отримання об'єктивних даних третіх сторін. Кількість індикаторів у кожному випадку має бути мінімізована, аби не розпорошувати, а орієнтувати і концентрувати автономну діяльність закладів на найважливіших напрямках саморозвитку. До розроблення й остаточного узгодження системи індикаторів мають бути залучені провідні університети України, які доцільно організаційно об'єднати в лідерську Асоціацію українських університетів (АУУ), на кшталт, Асоціації американських університетів (ААУ), що існує з 1900 р. і на конкурентних засадах включає 60 провідних закладів США і два – Канади. АУУ повинна, за великим рахунком, визначити стратегію і політику розвитку вищої освіти України. Пропозиції щодо можливих рейтингових індикаторів опубліковані в роботах (Луговий, Саух, Калашнікова, Слюсаренко & Таланова, 2018; Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2018b).

На третьому етапі визначений адміністратор рейтингу, наприклад, Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (Закон України «Про вищу освіту, 2014; Луговий, Саух, Калашнікова, Слюсаренко & Таланова, 2018; Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2017а; Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2018b), здійснює рейтингування та його інтерпретацію (аналіз), а також спільно з АУУ готує рекомендації щодо запровадження організаційно-правових заходів до закладів залежно від їх рейтингових досягнень. Авангардним університетам мають бути надані додаткові статуси (дослідницьких, національних) та інвестиції для подальшого розвитку і бонусне фінансування задля ефективного функціонування. Для закладів-аутсайдерів – визначено час для прийняття рішень засновниками і здійснення заходів відповідно до наданих рекомендацій щодо: реорганізації (об'єднання з іншими закладами, перепрофілювання тощо) або зміни основного виду діяльності (ліквідації).

Висновки

З вищезазначеного випливають наступні висновки.

Перше. Акредитація і рейтинг – відмінні механізми оцінювання якості потенціалу та результатів діяльності закладів вищої освіти. Акредитація орієнтується на порогові (мінімальні) стандарти та вимоги (умови) і не придатна для об'єктивного порівняльного оцінювання закладів (освітніх програм) з урахуванням їх досконалості. Натомість рейтинг передбачає ранжирування закладів у порядку їх досягнень, відтак за ступенем важливості та значущості, і може використовуватися для рельєфного моделювання ландшафту мережі закладів вищої

освіти (не лише за мірою їх територіального чи галузевого скупчення, а й за конкурентоспроможністю). З огляду на це Україна, маючи 289 успішно акредитованих закладів, залишається білою плямою в Європі та світі в інтерпретації Шанхайського рейтингу 2018 р. На відміну від акредитації, що через обмежені можливості не здатна відділити масову низькоукладну вищу освіту від інноваційної високоукладної, рейтинговий механізм виявляє як першу, так і другу.

Друге. На противагу забезпечення акредитацією мотивації зобов'язання (виконання) з формування культури мінімально достатньої якості, рейтинг формує мотивацію заохочення (креативності) із розвитку культури максимально досконалої якості. Остання в сучасних умовах дослідницько-інноваційного типу прогресу є пріоритетною як така, що посилює конкурентоспроможність. Крім того, рейтингування передбачає наявність розвинутої автономії, спроможної оперативної та ефективно реагувати на результати рейтингового оцінювання. Автономія, за великим рахунком, не критична для акредитації. Результати рейтингу можуть успішно використовуватися для акредитації в умовах реальної автономії, натомість висновки акредитації для ранжирування закладів – ні. Акредитація іманентно уражена суб'єктивним фактором, водночас рейтинг (наприклад, Шанхайський) може будуватися з виключенням суб'єктивної складової, з передачею у перспективі функцій ранжирування незалежному штучному інтелекту.

Третє. Дослідницько-інноваційна сутність вищої освіти потребує відповідного валідного механізму оцінювання досконалості закладів вищої освіти, здатного перманентно (наприклад, щорічно) фіксувати рівень їх розвитку з огляду на спроможність прогнозувати та проектувати майбутнє суспільства. Відтак актуальною є тенденція стрімкого розвитку і поширення міжнародних та національних рейтингів.

Четверте. Створення національного рейтингу закладів вищої освіти є невідкладним завданням і має здійснюватися в кілька етапів: його законодавче унормування, визначення системи об'єктивних індикаторів, погоджених провідними вітчизняними університетами (які доцільно об'єднати в лідерську Асоціацію українських університетів), організаційно-правове і фінансове забезпечення адміністрування рейтингу (наприклад, Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти), здійснення щорічного рейтингування закладів та за його результатами розроблення і реалізація заходів з удосконалення мережі закладів вищої освіти України, насамперед з їх консолідації й укрупнення.

Бібліографічні посилання:

- Авшенюк, Н., Кремень, В., Луговий, В., Слюсаренко, О., Таланова, Ж. та ін., 2016 (2016). *Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні*. Україна, Київ: Педагогічна думка.
- Вища освіта в Україні. 2017 рік: Статистичний збірник. Держстат України*. Отримано з <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
- Закон України «Про вищу освіту» (2014)*. № 1556-VII. Отримано з <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
- Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» (2015)*. № 222-VIII. Отримано з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19>.
- Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2016)*. № 848-VIII. Отримано з <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.
- Закон України «Про освіту» (2017)*. № 2145-VIII. Отримано з <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
- Звіт ректора Київського національного університету імені Тараса Шевченка за 2018 рік Губерського Леоніда Васильовича (2018)*. Доповідь на конференції трудового

- колективу Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Отримано з <http://www.univ.kiev.ua/pdfs/zvit/zvit-rektora-2018.pdf>.
- Інформаційна система «Конкурс». Вступна кампанія 2018 року.* Отримано з <http://vstup.info/>.
- Луговий, В., Слюсаренко, О. & Таланова, Ж. (2011). Використання міжнародних рейтингів вищих навчальних закладів для ідентифікації найвищого університетського потенціалу. *Вища освіта України*, 3 (додаток 2), том I (26). Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору», 296-308.
- Луговий, В., Слюсаренко, О. & Таланова, Ж. (2017а). Політика пріоритезації, забезпечення і покращення якості як основи гуманізації вищої освіти. Луговий В., Таланова Ж. (ред.). *Світоглядні пріоритети гуманізації вищої освіти: монографія* (5-131). Київ: Інститут вищої освіти НАПН України. Отримано з http://ihed.org.ua/images/biblioteka/mon_Svitogl_prior_gum_vish_Osv_IVO-2017-229p_avtors-kolektiv.pdf.
- Луговий, В., Саух, П., Калашнікова, С., Слюсаренко, О. & Таланова, Ж. (2018, березень-квітень). На часі розроблення національного рейтингу закладів вищої освіти. *Педагогічна газета*. С. 4.
- Луговий, В., Слюсаренко, О. & Таланова, Ж. (2017b). Уроки лідерства для України від Шанхайського рейтингу 2017 року. *International Scientific Journal of Universities and Leadership*, 2(5), 1-19. Отримано з <http://elite-journal.org/en/potochniy-nomer>.
- Луговий, В., Слюсаренко, О. & Таланова, Ж. (2018а). Нові уроки лідерства для України від Шанхайського рейтингу 2018 року. *Педагогіка і психологія*, 3, 5-22.
- Луговий, В., Слюсаренко, О. & Таланова, Ж. (2018b). Світовий досвід для створення національного рейтингу закладів вищої освіти. *Педагогіка і психологія. Вісник НАПН України*, 2, 5-23.
- Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності.* Постанова Кабінету Міністрів України від 30 груд. 2015 р. № 1187. Отримано з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF>.
- Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти.* Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квіт. 2015 р. № 266. Отримано з <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF>.
- Про затвердження переліку світових рейтингів університетів для визначення особливої категорії іноземців та осіб без громадянства, які претендують на працевлаштування в Україні.* Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 березня 2018 р. № 154-р. Отримано з <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/154-2018-%D1%80>.
- Салми, Дж. (2009). *Создание университетов мирового класса*. Москва: Изд-во «Весь мир».
- Слюсаренко, О. (2015). *Розвиток найвищого університетського потенціалу в умовах глобалізації: монографія*. Київ: Пріоритети.
- Таланова, Ж. (2010). *Докторська підготовка у світі та Україні: монографія*. Київ.: Міленіум. ETH Zurich. Retrieved from <https://www.ethz.ch/en.html>.
- Higher Education to 2030* (2009), Volume 2: Globalisation. Retrieved from <http://www.oecd.org/edu/eri/highereducationto2030volume2globalisation.htm>.
- Human Development Indices and Indicators: 2018 Statistical Update* (2018). Retrieved from https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/2018_human_development_statistical_update.pdf.
- International Standard Classification of Education. ISCED 2011* (2012). UNESCO. Retrieved from <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-isced-2011-en.pdf>.

- Lugoviy, V., Orzhel, O., Slyusarenko, O. & Talanova, Zh. (2018). Education and research duality – the determining characteristic of higher education. *Education: Modern Discourses*, 1, 71-88. Retrieved from <https://doi.org/10.32405/2617-3107-2018-1-8>.
- QS World University Rankings (2018). Retrieved from <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2019>.
- ShanghaiRanking's Academic Ranking of World Universities 2018 Press Release (2018). Retrieved from <http://www.shanghairanking.com/Academic-Ranking-of-World-Universities-2018-Press-Release.html>.
- ShanghaiRanking's Global Ranking of Academic Subjects 2018 Press Release (2018). Retrieved from <http://www.shanghairanking.com/ShanghaiRankings-Global-Ranking-of-Academic-Subjects-2018-Press-Release.html>.
- THE World University Rankings. Retrieved from www.timeshighereducation.co.uk/.

References

- Avshenyuk, N., Kremen, V., Lugovij, V., Slyusarenko, O., Talanova, Zh. ta in., 2016 (2016). *Nacionalna dopovid pro stan i perspektivi rozvitku osviti v [National Report on the State and Prospects of Education in Ukraine]*. Ukrayina, Kiyiv: Pedagogichna dumka. (In Ukrainian).
- Visha osvita v Ukrayini. 2017 rik: Statistichnij zbirnik. Derzhstat Ukrayini [Higher education in Ukraine. 2017: Statistical Collection. Gosstat of Ukraine]. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/>. (In Ukrainian).
- Zakon Ukrayini «Pro vishu osvitu» [Law of Ukraine on higher education] (2014). № 1556-VII. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. (In Ukrainian).
- Zakon Ukrayini «Pro licenzuvannya vidiv gospodarskoyi diyalnosti» [Law of Ukraine «On Licensing of Types of Economic Activities»] (2015). № 222-VIII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19>. (In Ukrainian).
- Zakon Ukrayini «Pro naukovu i nauково-tehnichnu diyalnist» [Law of Ukraine «On Science and Scientific and Technology Activities»] (2016). № 848-VIII. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/848-19>. (In Ukrainian).
- Zakon Ukrayini «Pro osvitu» [Law of Ukraine «On Education»] (2017). № 2145-VIII. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. (In Ukrainian).
- Zvit rektora Kiyivskogo nacionalnogo universitetu imeni Tarasa Shevchenka za 2018 rik Guberskogo Leonida Vasilovicha [Report of the rector of Kyiv National Taras Shevchenko University in 2018, Gubersky Leonid Vasilyevich] (2018). Dopovid na konferenciyi trudovogo kolektivu Kiyivskogo nacionalnogo universitetu imeni Tarasa Shevchenka. Retrieved from <http://www.univ.kiev.ua/pdfs/zvit/zvit-rektora-2018.pdf>. (In Ukrainian).
- Informacijna sistema «Konkurs». Vstupna kampaniya 2018 roku. [Information system "Competition". Campaign 2018]. Retrieved from <http://vstup.info/>. (In Ukrainian).
- Lugovij, V. I, Slyusarenko, O.M. & Talanova, Zh. V. (2011). Vikoristannya mizhnarodnih rejtingiv vishih navchalnih zakladiv dlya identifikaciyi najvishogo universitetskogo potencialu [Use of international ratings of higher education institutions to identify the highest university potential]. *Visha osvita Ukrayini*, 3 (dodatok 2), tom I (26). Tematichnij vipusk «Visha osvita Ukrayini u konteksti integraciyi do yevropejskogo osvitnogo prostoru», 296-308. (In Ukrainian).
- Lugovij, V. I, Slyusarenko, O.M. & Talanova, Zh. V. (2017a). Politika prioritezaciyi, zabezpechennya i pokrashennya yakosti yak osnovi gumanizaciyi vishoyi osviti [Policy of prioritization, assurance and improvement of quality as the basis of humanization of higher education]. Lugovij V., Talanova Zh. (red.). *Svitoglyadni prioriteti gumanizaciyi vishoyi osviti:*

- monografiya* (5-131). Kiyiv: Institut vishoyi osviti NAPN Ukrayini. Retrieved from http://ihed.org.ua/images/biblioteka/mon_Svitogl_prior_gum_vish_Osv_IVO-2017-229p_avtors-kolektiv.pdf. (In Ukrainian).
- Lugovij, V., Sauh, P., Kalashnikova, S., Slyusarenko, O. & Talanova, Zh. (2018, berezen-kviten). Na chasi rozroblennya nacionalnogo rejtingu zakladiv vishoyi osviti [At the time of development of the national rating of institutions of higher education]. *Pedagogichna gazeta*. s. 4. (In Ukrainian).
- Lugovij, V., Slyusarenko, O. & Talanova, Zh. (2017b). Uroki liderstva dlya Ukrayini vid Shanhajskogo rejtingu 2017 roku [Leadership lessons for Ukraine from the 2017 Shanghai ranking]. *International Scientific Journal of Universities and Leadership*, 2(5), 1-19. Retrieved from <http://elite-journal.org/en/potochniy-nomer/>. (In Ukrainian).
- Lugovij, V., Slyusarenko, O. & Talanova, Zh. (2018a). Novi uroki liderstva dlya Ukrayini vid Shanhajskogo rejtingu 2018 roku [New leadership lessons for Ukraine from the 2018 Shanghai ranking]. *Pedagogika i psihologiya*, 3, 5-22. (In Ukrainian).
- Lugovij, V., Slyusarenko, O. & Talanova, Zh. (2018b). Svitovij dosvid dlya stvorennya nacionalnogo rejtingu zakladiv vishoyi osviti [World experience for creating a national ranking of institutions of higher education]. *Pedagogika i psihologiya. Visnik NAPN Ukrayini*, 2, 5-23. (In Ukrainian).
- Pro zatverdzhennya Licenzijnih umov provadzhennya osvitnoyi diyalnosti* [On approval of Licensing conditions for conducting educational activities]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayini vid 30 grud. 2015 r. № 1187. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF>. (In Ukrainian).
- Pro zatverdzhennya pereliku galuzej znan i specialnostej, za yakimi zdijsnyuyetsya pidgotovka zdo buvachiv vishoyi osviti* [About the approval of the list of branches of knowledge and specialties, which provide training for higher education graduates]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayini vid 29 kvit. 2015 r. № 266. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF>. (In Ukrainian).
- Pro zatverdzhennya pereliku svitovih rejtingiv universitetiv dlya viznachennya osoblivoyi kategoriyi inozemciv ta osib bez gromadyanstva, yaki pretenduyut na pracevlashtuvannya v Ukrayini* [On approval of the list of world rankings of universities for determining the special category of foreigners and stateless persons who apply for employment in Ukraine]. Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrayini vid 14 bereznia 2018 r. № 154-r. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/154-2018-%D1%80>. (In Ukrainian).
- Salmi, Dzh. (2009). *Sozdanie universitetov mirovogo klassa* [Creating world-class universities]. Moskva: Izd-vo «Ves mir». (In Russian).
- Slyusarenko, O. (2015). *Rozvitok najvishogo universitetskogo potencialu v umovah globalizaciyi: monografiya* [Development of the highest university potential in the conditions of globalization: monograph]. Kiyiv: Prioriteti. (In Ukrainian).
- Talanova, Zh. (2010). *Doktorska pidgotovka u sviti ta Ukrayini: monografiya* [Doctoral training in the world and Ukraine: monograph]. Kiyiv.: Milenium. (In Ukrainian).
- ETH Zurich. Retrieved from <https://www.ethz.ch/en.html>.
- Higher Education to 2030* (2009), Volume 2: Globalisation. Retrieved from <http://www.oecd.org/edu/eri/highereducationto2030volume2globalisation.htm>.
- Human Development Indices and Indicators: 2018 Statistical Update* (2018). Retrieved from https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/2018_human_development_statistical_update.pdf.

International Standard Classification of Education. ISCED 2011 (2012). UNESCO. Retrieved from <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-isced-2011-en.pdf>.

Lugovyi, V., Orzhel, O., Slyusarenko, O. & Talanova, Zh. (2018). Education and research duality – the determining characteristic of higher education. *Education: Modern Discourses, 1*, 71-88. Retrieved from <https://doi.org/10.32405/2617-3107-2018-1-8>.

QS World University Rankings (2018). Retrieved from <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2019>.

ShanghaiRanking's Academic Ranking of World Universities 2018 Press Release (2018). Retrieved from <http://www.shanghairanking.com/Academic-Ranking-of-World-Universities-2018-Press-Release.html>.

ShanghaiRanking's Global Ranking of Academic Subjects 2018 Press Release (2018). Retrieved from <http://www.shanghairanking.com/ShanghaiRankings-Global-Ranking-of-Academic-Subjects-2018-Press-Release.html>.

THE World University Rankings. Retrieved from www.timeshighereducation.co.uk/.

Lugovyi V., Slyusarenko O., Talanova Zh.

From accreditation to ranking (functioning vs development)

Abstract

The essence, strengths and weaknesses of the accreditation and ranking mechanisms for assessing the institutional capacity and performance of higher education institutions are analyzed and systematically compared in the article. Significant advantages of the ranking over accreditation are proved, as well as the subordination of the second one to the first one, given the leading role of higher education in ensuring and accelerating human progress that has a research-innovative and competitive character. The necessity of urgent introduction, as well as the main stages of practical implementation of the national general and sectoral ranking based on the methodology of the Shanghai ranking (ARWU), are substantiated. It is proposed to use a national ranking for modernization of the national network of higher education institutions.

It is argued that accreditation and ranking are fundamentally different mechanisms for assessing education quality with significantly greater possibilities for ranking. Accreditation focuses on the thresholds (minimum) standards and requirements (conditions) and is not suitable for an objective comparative assessment of institutions (educational programmes), taking into account their level of excellence. The rank implies the ranking institutions in the order of their achievements, therefore, in terms of importance and significance, and can be used for relief modeling the landscape of the network of higher education institutions (not only in terms of their territorial or sectoral accumulation, but also in terms of competitiveness). Given this Ukraine with 289 successfully accredited institutions remains a white spot in Europe and the world according to interpretation of the Shanghai ranking of 2018. Unlike accreditation, which, due to limited capabilities, is unable to separate a mass low-order higher education from an innovative high-order higher education, the ranking mechanism reveals the first one as well as the second one.

It was clarified that in contrast to providing motivation of obligation (performance) for developing culture of the minimum sufficient quality by accreditation, the ranking forms motivation of encouragement (creativity) for developing culture of the maximum possible quality. The culture of the maximum possible quality under the current conditions of the research and innovation type of progress and competition is a priority because it enhancing competitiveness. In addition, ranking implies the existence of a developed autonomy, able to respond promptly and effectively to the

results of the ranking assessment. Autonomy, basically, is non-critical for accreditation. The results of the ranking can be successfully used for accreditation under the conditions of real autonomy, but the conclusions of accreditation for the ranking of institutions – no. Accreditation is inherently affected by a subjective factor, at the same time, ranking (for example, ARWU) can be constructed with the exclusion of a subjective component, with transferring ranking functions to independent artificial intelligence in the future.

It has been shown that the research and innovation essence of higher education needs an appropriate valid mechanism of assessment of higher education institutions excellence, which is capable of permanently (for example, annually) to record level of institutions development in view of the ability to predict and project the future of society. Therefore, the trend of the rapid development and spread of international and national rankings is actual.

It is argued that the creation of the national ranking of higher education institutions is an urgent objective and should be carried out in several stages: its legislative regulation, the determination of the system of objective indicators agreed by the leading Ukrainian universities (it is advisable to unite them into the leading Association of Ukrainian Universities), organizational and legal, financial support for administration of the ranking (e.g. the National Higher Education Quality Assurance Agency), the annual ranking of institutions and according to its results elaboration and implementation of measures to improve the network of higher education institutions in Ukraine, primarily to consolidate and integrate them.

Key words: higher education, accreditation, ranking, competitiveness, functioning, development, leadership, Shanghai Ranking (ARWU), national ranking, Ukraine.

Інформація про авторів:

Луговий Володимир

- доктор педагогічних наук, професор
- дійсний член НАПН України
- Україна
- НАПН України, перший віце-президент
- ORCID ID: 0000-0003-1650-066X
- e-mail: v.lugovyy@ihed.org.ua

Lugovyy Volodymyr

- Doctor of Sciences (Dr. Hab.) in Education, Professor
- Ukraine
- First Vice-President of National Academy of Educational Sciences of Ukraine

Слюсаренко Олена

- доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник
- Україна
- Інститут вищої освіти НАПН України, заступник директора з наукової роботи
- ORCID ID: 0000-0001-7957-1794
- e-mail: o.slyusarenko@ihed.org.ua

Slyusarenko Olena

- Doctor of Sciences (Dr. Hab.) in Education, Senior Researcher
- Ukraine

– Institute of Higher Education, National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Vice-Director for Research

Таланова Жаннета

- доктор педагогічних наук, доцент
- Україна
- Інституту вищої освіти НАПН України, головний науковий співробітник
- ORCID ID: 0000-0003-4007-2677
- e-mail: z.talanova@ihed.org.ua

Talanova Zhanna

- Doctor of Sciences (Dr. Hab.) in Education, Senior Researcher, Associated Professor
- Ukraine
- Chief Scientific Office, Institute of Higher Education, National Academy of Educational Sciences of Ukraine,
- Analytical Manager, National Erasmus+ Office in Ukraine, Kyiv, Ukraine